

Contents :

- Memories Of Warsaw Numismatist W.Niemirycz p. 3
- 4th International Scientific Conference AL.M.Kuźmin p. 4
- Little -Known Medal Of Piotr Solecki M.Fraćkowiak p. 5
- Medals - The Same Or Different M.Fraćkowiak p. 7
- Publishing News ALEMKA p. 12
- Coat Of Arms - Genesis AL.M.Kuźmin p. 14
- Appendix To Register Of Gdańsk's Medals M.Fraćkowiak p. 22
- News From Gdańsk Section Of PTN ALEMKA p. 27

Summary in English :

W. Niemirycz - the numismatist from Warsaw describes his thirty years' memories concerning his numismatic career. Some associations connected with Gdańsk are presented in this article.

4th International Scientific Conference concerning money and numismatic topic is going to take place at the beginning of September in Supraśl.

In the following two articles M. Frączkowiak writes about some interesting and little-known medals. The photos of those medals - designed probably mainly by Piotr Solecki - are also attached to this articles.

ALEMKA gives in his article the brief review of the publishing news on the numismatic book-market.

The next article deals with the heraldic subject . AL.M.Kuźmin describes in his publication in very interesting and professional way the genesis of coat of arms. The article begins with short introduction concerning heraldry as a science.

In the current issue of GZN there is also the continuation of register of Gdańsk medals and as usual some fresh news from Gdańsk Section of PTN.

Translated by KARO

ISSN 1505 - 1390

Polskie Towarzystwo Numizmatyczne
Oddział w Gdańsku



Gdańskie Zeszyty Numizmatyczne NR 44

W numerze m.in. :

- Geneza herbu
- O medalach Piotra Soleckiego

GDĄSKIE ZESZYTY NUMIZMATYCZNE

Pismo ukazuje się od 1988 roku

Redaguje :

Aleksander M. Kuźmin



Zdjęcia :

Alfons Klejna, Paweł Bohdanowicz



Wydawca :
Polskie Towarzystwo Numizmatyczne
Oddział w Gdańsku

Adres wydawcy :
80-958 Gdańsk ul. Mariacka 25/26
tel. (0 58) 301 50 32

Adres redakcji :
81 - 601 Gdynia ul. Apollina 38
tel (0 58) 621 43 67

Gdańskie Zeszyty Numizmatyczne są rozprowadzane wewnątrz Towarzystwa przez Oddział w Gdańsku. Redakcja nie odpowiada za treść zamieszczanych reklam i ogłoszeń. Za treść artykułów odpowiedzialni są autorzy.

Polskie Towarzystwo Numizmatyczne
Oddział w Gdańsku



Gdańskie Zeszyty Numizmatyczne



NR 44

GDYNIA wrzesień 2000

W NUMERZE :

1. WSPOMNIENIA WARSZAWSKIEGO NUMIZMATYKA	W. Niemirycz	s. 3
2. MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NAUKOWA	Al. M. Kuźmin	s. 4
3. MAŁO ZNANY MEDAL PIOTRA SOLECKIEGO	M. Frąckowiak	s. 5
4. MEDALE NIBY TE SAME A JEDNAK INNE	M. Frąckowiak	s. 7
5. NOWOŚCI WYDAWNICZE	ALEMKA	s. 13
6. GENEZA HERBU	Al. M. Kuźmin	s. 14
7. REJESTR MEDALI GDAŃSKICH UZUPEŁNIENIA (9)	M. Frąckowiak	s. 22
8. Z ODDZIAŁU GDAŃSKIEGO PTN	ALEMKA	s. 27

WSPOMNIENIA WARSZAWSKIEGO NUMIZMATYKA

Wojciech Niemirycz, "WSPOMNIENIA WARSZAWSKIEGO NUMIZMATYKA". Pod takim tytułem ukazała się ilustrowana książeczka w foliowanej okładce z tytułem na tle boratynek ze skarbu z Przasnycza, w której autor przypomniał refleksje numizmatyczne z ostatnich 30 lat. Nie zabrakło w nich zabawnych zdarzeń. Krótki fragment "WSPOMNIEN..." dotyczący Gdańska (str. 35 - 36) zamieszczamy poniżej.

Z Autorem można skontaktować się telefonicznie (0 - 22 - 619-59-52). "Wspomnienia" Autor sprzedaje w lokalu Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego w Warszawie ul. Jezuicka 6 w poniedziałki godz. 9 - 11 w cenie 10,- zł za egzemplarz. Po otrzymaniu należności + koszty przesyłki poleconej na adres : Wojciech Niemirycz, ul. Targowa 49/51 m 18 ; 03-729 Warszawa Autor prześle zamówioną ilość egzemplarzy. Koszt wysyłki + 1 egz. wynosi 13,- zł.



...Kilkakrotnie wygłaszałem odczyty w Gdańsku; przyjeżdżali na nie także zainteresowani koledzy z Sopotu i z Gdyni. Pan Domaradzki, znany numizmatyk z Sobieszewa, już nie żył. Bywał natomiast na zebraniach profesor Otto, o którym gdańscy koledzy opowiadali zabawną historię. Uważający się za znawcę monet dawnej Polski profesor Otto kupował na targu staroci XVII-wieczne szóstaki polskie. Z dużej kupki tych monet wybrał kilka sztuk i zapłacił za nie po 50,- zł za sztukę. Po nim tę samą kupkę szóstaków przejrzał pewien młody zbieracz, który znalazł wśród przeglądanych monet rzadki szóstak Jana Kazimierza z 1657 roku z popiersiem Zygmunta III Wazy. Młody zbieracz kupił tego szóstaka za 50,- zł - to jest w ówczesnej cenie pospolitych szóstaków Zygmunta III i Jana Kazimierza. Gdy kolekcjoner ten pokazał ów szóstak profesorowi Otto, ten chciał go koniecznie odkupić po cenie zapłaconej za niego na bazarze. Młody człowiek zwrócił jednak uwagę, że 50,- zł to on zapłacił za monetę z kupki, którą wcześniej profesor przeglądał. Ta rzadka moneta jednak jest znacznie droższa (40-krotnie), i może ją odstąpić na przykład za złotego

dukata Powstania Listopadowego z 1831 roku. Propozycja ta tego samego dnia została zrealizowana w mieszkaniu profesora...

Bywają miasta, do których przywiązujemy się z różnych względów i chętnie je odwiedzamy. Wiele było przyczyn, dla których jednym z takich miast stał się dla mnie Gdańsk, który bardzo polubiłem. Mieszkał tam zmarły w 1999 roku mój stryjeczno - stryjeczny brat Witold Niemirycz (nasi dziadkowie byli rodzonymi braćmi). W Gdańsku mieszkała też kuzynka mojej Żony, Krystyna Friedel z domu Franckiewicz, bardzo z nami zaprzyjaźniona. Gdańsk wreszcie to wyjątkowo piękna miasto z jedyną w swoim rodzaju Starówką i niepowtarzalną atmosferą. Z jednej strony morze, z drugiej - wyniosła morena, porośnięta wspaniałym lasem i borem sosnowym. Dużo zieleni. Cudowna architektura. Kolej elektryczna łącząca stary Gdańsk z willowym Sopotem i nowoczesną Gdynią. Łagodny klimat. Któregoś roku będąc w Gdańsku z odczytem, 4 grudnia widziałem nad Motławą lecącego złotego motyla... Nadzieja. Wolność...

W Gdańsku wybito najpiękniejsze monety polskie ze złotymi donatywami Zygmunta III, do których doskonałe stemple przygotowywali najlepsi medalierzy. Mieszkający w tym czasie w Gdańsku Samuel Ammon rył także stemple do gdańskich ortów...

Odwiedzając Gdańsk zatrzymywaliśmy się zawsze u Krysi w Oliwie, z dala od wielkomięjskiego ruchu gdzie las porastający morenę, był na wyciągnięcie ręki. Raz nawet nabierałem tam lubiankę pięknych podgrzybków. W Gdańsku bywałem wielokrotnie na Jarmarkach Dominikańskich, na których w pierwszych dniach sierpnia spotykali się kolekcjonerzy z całego kraju. Pamiętam, że na jednym z tych Jarmarków kupiłem talar Księstwa Warszawskiego z 1814 roku. Na Jarmarku poznałem kolekcjonera numizmatów i odznak pułkowych, pana Jerzego Dańkiewicza, autora katalogów odznak wojskowych.....



Wojciech Niemirycz
(Warszawa)

IV MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NAUKOWA

W dniach 7 - 10 września w Supraślu koło Białegostoku odbędzie się IV Międzynarodowa Konferencja Naukowa. Przypomnijmy, że Konferencje te zapoczątkowane zostały w 1994 roku z inicjatywy Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego, temat pierwszej Konferencji to : „Białoruś, Litwa, Polska, Ukraina - wspólne dziecko pieniądza.”. Kolejne Konferencje

odbywały się w Supraślu w latach 1996 - „Rozwój muzealnictwa i kolekcjonerstwa numizmatycznego - dawniej i dziś - Na Białorusi, Litwie, w Polsce i Ukrainie.”, 1998 - „Mennice między Bałtykiem a Morzem Czarnym - Wspólnota dziejów.”. Tematem bieżącej Konferencji jest : "Pieniądz pamiątkowy i okolicznościowy - wspólnota dziejów - Białoruś - Litwa - Łotwa - Polska - Ukraina." Tak więc obecna Konferencja rozszerzona została o udział Łotwy.

Redakcja Gdańskich Zeszytów Numizmatycznych czyni starania o obszerne streszczenia wybranych referatów wygłoszonych na Konferencji. Sprawozdanie z Konferencji postaramy się zamieścić w następnym grudniowym wydaniu Gdańskich Zeszytów Numizmatycznych.

Aleksander M. Kuźmin

MAŁO ZNANY MEDAL PIOTRA SOLECKIEGO

Awers: Sylwetka okrętu wojennego, powyżej napis arabski, poniżej alfabetem łacińskim napis w dwu wierszach: IRQ.N.S. (Iraqi Naval Ship) ATIKA.

Rewers: Kotwica i dwa koncentryczne kręgi, po bokach jako przedłużenie łap kotwicy gałęzie palmowe. U dołu napis arabski. Sygnowany splecionymi literami PS, lany średnica 69 mm.

Sygnatura świadczy, że autorem medalu jest Piotr Solecki. Brak natomiast informacji, kiedy i przez kogo medal ten został wydany. Jest więc on bardzo tajemniczy. Sylwetka okrętu wojennego świadczy o produkcji specjalnej, co w okresie PRL-u było silnie strzeżoną tajemnicą, stąd i medal jest wielką rzadkością.

Przeglądając jednak wykazy okrętów i statków zbudowanych w polskich stoczniach widać, że ATIKA jest średniej wielkości okrętem desantowym o wyporności 1150 t, długości 82,0 m, prędkości 16 węzłów zbudowanym w Stoczni Marynarki Wojennej w Gdyni, i który został przekazany Irackiej Marynarce Wojennej w 1976 roku. Na tę właśnie okazję został wydany ten medal. ATIKA była pierwszym tego typu okrętem przekazanym Irakowi. W następnych latach Stocznia Marynarki Wojennej zbudowała i przekazała Irakowi

jeszcze trzy podobne jednostki: JANDA w 1977 roku, CANDA w 1978 roku i NOUTH w 1979 roku.



Tak więc informację o medalu można rozszerzyć o rok wydania 1976, a za emitenta uznać Stocznnię Marynarki Wojennej w Gdyni noszącej wówczas imię Dąbrowszczaków. Trudno dziś ustalić wielkość nakładu. Jest to jedyny znany mi medal wykonany przez Piotra Soleckiego dla tej stoczni. Częściej współpracował on ze Stocznją Północną w Gdańsku

Miłosz Frąckowiak

MEDALE NIBY TE SAME, A JEDNAK INNE

Autora medalu rozpoznać można najpewniej po sygnaturze, lecz nie wszyscy twórcy sygnują swoje prace. Na medalach lanych może się zdarzyć, że w tej samej edycji będą medale sygnowane, a niektóre będą bez sygnatury. Często jednak, nawet gdy brak sygnatury, można rozpoznać pewnych medalierów po stylu wykonania medalu, lub po jakimś charakterystycznym szczególe. Kolekcjoner medalii, prócz autora, pragnie także wiedzieć, kiedy medal został wydany. Trudności ustalenia daty powstania medalu występują z reguły przy medalach typowo nagrodowych, gdyż są one bez daty. Emitent może wykorzystywać taki medal przez kilka lat, aż do wyczerpania nakładu. Czasami jednak zdarza się, że zleceńodawca, pewnie przez oszczędność, przy szybkim wyczerpaniu nakładu, chce wykorzystać ten sam projekt do nowej edycji, ewentualnie z uaktualnioną treścią, lub też twórca medalu nie wykazuje ochoty, do daleko idących zmian. Przykładów takich w sztuce medalierskiej jest trochę. Pragnę tutaj przytoczyć dwa przykłady z twórczości gdańskiego medaliera, Piotra Soleckiego. Dotyczy to ustalenia autora i daty powstania medalu.

Za pierwszy przykład pragnę podać trzy medale nagrodowe przedstawione na ilustracjach 1 - 4 o wspólnym rewersie z napisem: PROLETARIUSZE WSZYSTKICH KRAJÓW ŁĄCZCIE SIĘ - PZPR (il. 4). Medale te, nie ma wątpliwości, wydane zostały przez organizację partyjną Stoczni. Również autor jest pewny, gdyż wszystkie medale są sygnowane splecionymi literami PS. Pozornie są identyczne, lecz ich awersy różnią się jedynie napisem. Medal nr 1 z podpisem STOCZNIA PÓLNOČNA - GDAŃSK należy uznać za pierwszy w tej serii. Po wyzwoleniu w 1945 roku Stocznia ta występuje pod nazwą Stocznia nr 3 - b. Fabryka Wagonów. Od roku

1947 Stocznia przyjmuje nazwę Stocznia Północna w Gdańsku. Nie będzie wielkiej pomyłki, jeśli za datę powstania tego medalu przyjmie się rok 1974, gdyż pierwsze medale Piotra Soleckiego jakie znam pochodzą z roku 1973.



Medal nr 2 niby identyczny, posiada na awersie w wydłużonym łuku odmienny napis : STOCZNIA PÓLNOČNA IM. BOH. WESTERPLATTE - GDAŃSK. Otóż 28 sierpnia 1975 roku na 73 Konferencji Samorządu Robotniczego w Stoczni Północnej przedsiębiorstwu temu nadano imię Bohaterów Westerplatte. Tak więc medalowi nr 2 można przypisać datę 1976, gdyż aktualizuje nazwę Stoczni.

Medal nr 3 ma napis najbardziej rozbudowany, umieszczony w dwu łukach - zewnętrznym i wewnętrznym o treści: STOCZNIA PÓLNOČNA IM. BOH. WESTERPLATTE ODZ. ORDEREM SZTANDARU PRACY I KL.



Akt nadania Orderu ma datę 21 lipca 1978 roku, a uzasadnienie jest następujące: "W 34 rocznicę powstania Polski Ludowej, w uznaniu wybitnych zasług załogi położonych na rzecz rozwoju nowoczesnego przemysłu stoczniowego, za osiągnięcia w dziedzinie postępu technicznego oraz terminową realizację planów produkcyjnych Rada Państwa nadaje Stoczni Północnej im. Bohaterów Westerplatte w Gdańsku Order Sztandaru Pracy I klasy." Akt ten podpisany jest przez ówczesnego Przewodniczącego Rady Państwa Henryka Jabłońskiego. Zatem do medalu nr 3 można przypisać rok 1979.

Wszystkie trzy rodzaje jednego projektu miały niewielki nakład około 100 sztuk w każdej odmianie, średnica 73 mm, a spotkać je można w trzech wersjach kolorystycznych: w odcieniu złotym, srebrnym i brązowym.

W latach 90-tych Stocznia znowu zmieniła swą nazwę i obecnie występuje jako Stocznia Północna S.A., a obok często pojawia się nazwa angielska - Northern Shipyard. Widać, że Bohaterowie Westerplatte cicho i bez rozgłosu odmaszerowali czwórkami wprost do nieba.

Następny przykład to medale o średnicy 71 mm przedstawione na ilustracjach 5, 6, i 7, które pokazują awers i rewers każdego medalu jednocześnie. Medale nr 5 i 6 nie są sygnowane, ale sygnowany jest medal nr 7, stąd i poprzednie też muszą należeć do twórczości Piotra Soleckiego. Bez medalu numer 7 trudno by było określić autora dla poprzednich. Rewersy medali 5 i 6 są identyczne. Na medalu nr 7 litermictwo po obu stronach znaku firmowego Stoczni jest wypukłe, a na poprzednich wklęsłe. Napis zawiera nazwę stoczni z przyległościami: STOCZNIA PÓLNOČNA IM. BOH. WESTERPLATTE ODZ. ORDEREM SZTANDARU PRACY I KLASY. Widać, że kierownictwo Stoczni było bardzo dumne z przyznanego orderu. Wszystkie awersy różnią się wyraźnie od siebie. Na medalu nr 5, między głową stoczniowca i dziobem statku jest puste miejsce, tak jakby przeznaczone było na nazwisko nagrodzonej osoby. Na medalu nr 6 miejsce to jest wypełnione wrytym uproszczonym rysunkiem statku. Najbardziej różni się awers medalu nr 7, gdyż miejsce to zawiera dźwigi i statek między nimi widziany od dziobu. Na odlanie tego medalu konieczna była nowa forma, stąd i

rewers ma odmienną postać liter. Trudno ustalić dzisiaj kolejność powstawania tych medali, a także datę ich wykonania. Jest pewne, że medale te musiały powstać po 22 lipca 1978 roku, a najpóźniej w roku 1988, ponieważ medal nr 7 jest w moim posiadaniu od końca tego roku. W przybliżeniu, biorąc średnią z tego rozstępu czasowego, można by przyjąć, że medale te wykonane zostały w roku 1983.

Rozstęp czasowy powstania tych medali można by jeszcze zmniejszyć, brak mi jednak tytułu folderu i roku jego wydania. A autor medali nie udzielił nam odpowiedzi, bo od roku 1993 nie żyje. Ale może ktoś z czytelników udzieli odpowiedzi na te pytania?

Miłosz Frąckowiak

NOWOŚCI WYDAWNICZE

BIULETYN NUMIZMATYCZNY nr 3 (319) lipiec - wrzesień 2000 r.

Tym razem w popularnym kwartalniku ZG PTN możemy przeczytać takie artykuły jak:

"Drugie majnertowskie fałszerstwo talara medalowego Zygmunta I Starego - z datą 1540" autorstwa Lecha Kokocińskiego. Artykuł jest kontynuacją całego cyklu artykułów o fałszerstwach numizmatycznych publikowanego na łamach BN przez L. Kokocińskiego. Tych z Czytelników którzy znają pasję Autora wymienionego artykułu nie muszą zachęcać do czytania. Lech Kokociński, znany i ceniony kolekcjoner a nade wszystko doskonały znawca m. in. fałszerstw numizmatycznych, jak nikt inny w niezmiernie interesujący i wnikliwy sposób potrafi opisywać fałszerstwa numizmatyczne.

"Polski zwierzyniec numizmatyczny - kozioł Odonica" oraz "Syboliczne interpretacje herbów Władców Polskich na medalach XVI i XVII wieku" oba artykuły autorstwa Tomasza Panfila. Gorąco polecam lekturę tych artykułów szczególnie tym Czytelnikom którzy interesują się symboliką w numizmatyce. Pierwszy z artykułów według zapowiedzi Autora otwiera cykl poświęcony zwierzętom występującym na polskich medalach i monetach.

"Nowożytni fałszerze monet" - Grzegorza Skapskiego, artykuł będący "...częścią rozprawy pt: "Przestępstwa monetarne w Polsce i gdzie indziej", której wybrane części będą publikowane na łamach BN..." - według zapowiedzi Autora.

"Monety polskie w okresie porozbiorowym 1810 - 1835" autorstwa Edmunda Kopickiego, będący fragmentem większej pracy Autora przygotowywanej do druku.

Ponadto nowe monety zastępcze i żetony opisane przez Bogumiła Sikorskiego, recenzja Wiesława Kopickiego pracy zatytułowanej "Moneta i mennictwo w Małopolsce i krajach sąsiednich" będącej pokłosiem Międzynarodowego Sympozjum Naukowego z udziałem numizmatyków z Czech, Słowacji, Ukrainy i Polski. Sympozjum to zorganizowane zostało dzięki staraniom i niezwykłemu wysiłkowi organizacyjnemu Pana Tadeusza Ortyła Prezesa Koła PTN w Sanoku. Warto odnotować także: polemikę Panów Grzegorza Skapskiego z Aleksandrem M. Kuźminem na temat brakteatów; "Ordery wojskowe państw niemieckich do 1918 roku" - Łukasza Gaszewskiego oraz "Polskie symbole i akcenty na monetach rosyjskich" - Aliksieja Pawłowicza Makarowa.

ALEMKA

Katalog monet polskich w zbiorach Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich. **Elżbieta Baran, Średniowieczne monety polskie, śląskie i pomorskie**, Wrocław 1998, 120 s., oraz 16 tablic z fotografiami monet.

Jest to kolejne opracowanie w formie katalogu bogatego zbioru Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Przypomnijmy, poprzednio wydano cztery tomy katalogów monety starożytnego Rzymu:

1. Monety republiki rzymskiej (cz. I)
2. Monety Cesarstwa Rzymskiego. August - Domicjan (cz. II)
3. Monety Cesarstwa Rzymskiego. Nerwa - Hadrian. (cz. III)
4. Panowanie Antoninusa Piusa. (cz. IV)

Autorem wymienionych katalogów jest Pani Gabriela Sukiennik.

Obecnie wydany katalog zawiera opracowanie 636 monet w tym 382 monety polskie począwszy od Mieszka II do Władysława Jagielly, 240 monet śląskich wśród których są najstarsze emisje Bolesława I i Henryków śląskich, oraz 14 monet pomorskich. Wszystkie monety są opisane: awers i rewers, wymienione są dane metrologiczne, literatura oraz nota proveniencyjna. Monety w katalogu podzielone są na monety polskie, śląskie oraz pomorskie. Nadto zawiera indeks osobowy, geograficzny a także metryki znaleziskowe no i oczywiście tabele z fotografiami znakomitej większości monet. Gorąco polecam i uważam, że omawiany katalog winien się znaleźć w każdej liczącej się bibliotece numizmatycznej.

Eckhard Kruggel, Gundaras Gerbasevskis, *Die Munzen Des Herzogtums KURLAND*, Riga 2000.

Katalog monet Księstwa Kurlandii. Pięknie wydany w języku niemieckim katalog monet Kurlandii i Semigalii. Autorzy bardzo szczegółowo opracowali monety, wyszczególniając wszystkie znane sobie typy, odmiany łącznie z odmianami interpunkcyjnymi. Wystarczy powiedzieć, że dla samych szelągów z 1575 roku wymieniono aż 91 odmian. Wszystkie monety posiadają wycenę w

walucie EURO, w dwóch stanach zachowania. Każda moneta posiada szczegółowy opis rewersu i awersu oraz dane metrologiczne. Monety omawiane są w porządku chronologicznym według panowań od Gottharda Kettlera do Piotra Birona, a w ramach panowania narastająco według nominału. Oprócz tego katalog zawiera wykaz zbiorów z których Autorzy korzystali, konkordancje numerów katalogowych z numerami poszczególnych zbiorów, wykaz znaków mennicznych, wykaz literatury oraz krótką historię Księstwa Kurlandii. Sądzę, że obok wydanej przed laty przez ówczesny PTAiN katalog: "Monety Księstwa Kurlandii i Semigalii" autorstwa Eugeniusza Mrowińskiego katalog niniejszy będzie cenną pozycją w bibliotece numizmatycznej.

Aleksander M. Kuźmin

GENEZA HERBU

Przystępując do omówienia genezy herbu, chciałbym tytułem wstępu podać kilka uwag dotyczących samej heraldyki. Otóż heraldyką nazywamy naukę pomocniczą historii zajmującą się herbami. Heraldyka dzieli się na dwa zasadnicze działy:

1) heraldykę praktyczną - będącą sztuką heraldyczną, wciąż żywą, choć czasem wynikającą ze snobizmu. Przy czym snobizm ów nie zawsze pojmować należy pejoratywnie.

2) heraldykę historyczną a więc naukę zmierzającą do ustalenia i wyjaśnienia praw, którymi rządziła się heraldyka w przeszłości i wykorzystania tych ustaleń i informacji przez historyków w ich zabiegach poznawczych.

Zbędnym wydaje się przekonywanie PT Czytelników o ważności i znaczeniu heraldyki w numizmatyce oraz dla badań historyków nad stosunkami społecznymi w wiekach przeszłych.

Przejdźmy teraz do samego herbu. Skąd wzięła się nazwa - herb? Jak doszło do powstania herbu?

Słowo *herb* przejęte zostało z języka czeskiego gdzie pierwotne jego brzmienie *erb* miało podwójne znaczenie - "dziedzictwo" lub "uzbrojenie". Do języka czeskiego natomiast zostało przejęte z języka niemieckiego, gdzie pierwotne jego brzmienie *Erbe* oznacza "dziedzictwo". Nieco inny jest źródłosłów herbu w językach Europy Zachodniej. Tam o identyfikacyjnej funkcji herbu i jego genezie świadczy nazwa związana z uzbrojeniem: *arma*, *arms* (*coat of arms*), *armoirs*, *Wappen* (co dawniej w języku niemieckim miało to samo znaczenie co *Waffen*).

Z dużą dozą prawdopodobieństwa można stwierdzić, że sam herb wywodzi się ze znaków własnościowych i bojowych. W heraldyce istnieją dwie zasadnicze hipotezy dotyczące pochodzenia herbu.

Pierwsza, starsza, skłania się do zdania, iż herby pochodzą od znaków własnościowych i poprzez takowe przeszły na znaki bojowe. Druga, nowsza, wywodzi herby od znaków wojskowych lub inaczej mówiąc - od znaków bojowo-rozpoznawczych, nie wyklucza jednak udziału znaków własnościowych w rozwoju herbu.

Za teorią o wojskowym pochodzeniu herbu przemawia fakt zmian, jakie zaszły na polach walki w XII wieku wraz z pojawieniem się ciężkiej jazdy. Rycerze zakuci w zbroję, z głową okrytą hełmem, z przyłbicą szczelnie zakrywającą twarz - stawali się bliźniaczo do siebie podobni. Utrudniało to w znacznym stopniu rozpoznawanie pojedynczych rycerzy, a nawet całych oddziałów. Sytuacja taka wymusiła umieszczanie znaków identyfikujących, początkowo noszonych na zerdziach przed oddziałem, potem przeniesionych na proporce i chorągwie. W wyniku ewolucji rysztunku bojowego znaki z chorągwi i proporców umieszczano również na tarczach i hełmach. Dalszy rozwój uzbrojenia, a zwłaszcza zastosowanie dużych rozmiarów tarcz, sprawił, że uznano je za najdogodniejsze miejsce do umieszczania nań godeł.

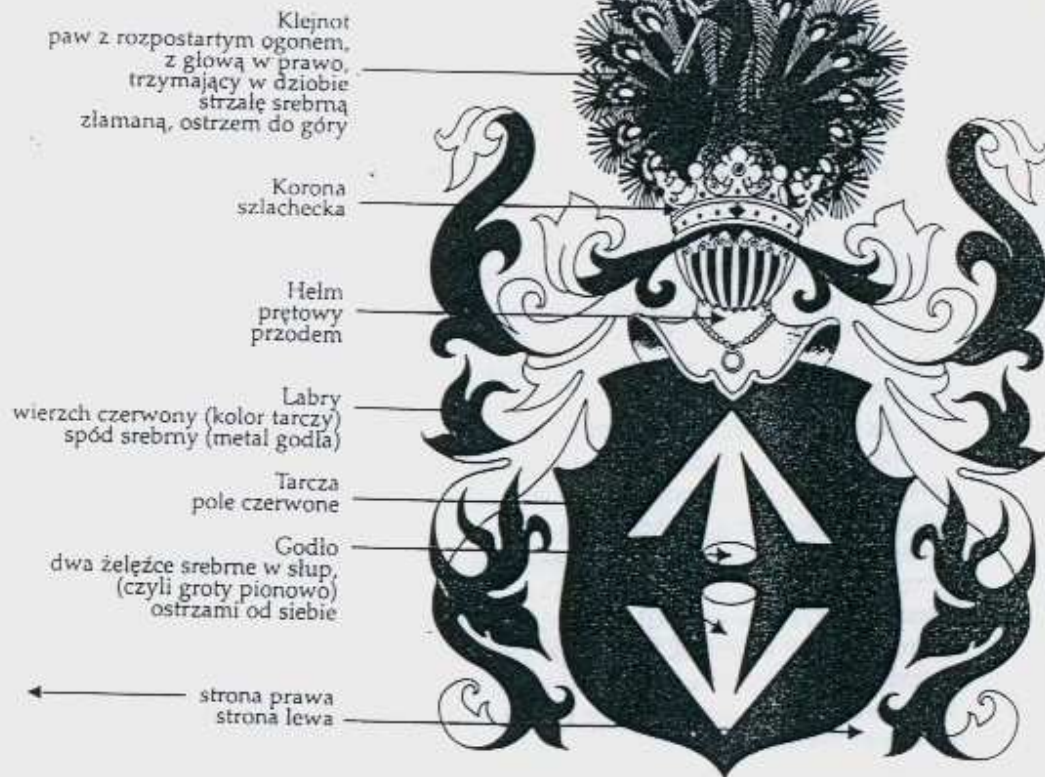
Nie jest możliwe podanie dokładnej daty powstania herbu. Proces ten odbywał się stopniowo i - jak już wyżej wspomniałem - z dużą dozą prawdopodobieństwa można przypuszczać, że większość znaków bojowo-rozpoznawczych dała początek rysunkom herbów.

Pamiętać jednak należy, że w każdym ze średniowiecznych krajów stan rycerski rozwijał się inaczej. Różne warunki ekonomiczne, kulturowe, a także społeczne wpłynęły odmiennie na powstanie, a następnie ewolucję również tej dziedziny kultury rycerskiej, jaką jest heraldyka.

Pierwsze znaki cechowała pełna dowolność i naiwność rysunku, nie ujętego jeszcze w żadne reguły i prawidła. Przełomowy okres dla powstania herbu to okres wojen krzyżowych (XII w.), które spowodowały zetknięcie się rycerstwa europejskiego z wojownikami świata Orientu. Miało to ogromny wpływ na wygląd godeł. Z kolei wpływ na wykształcenie się reguł i ściśle określonych zasad heraldycznych miały turnieje rycerskie. Organizacja turniejów rycerskich, tak bardzo popularna w krajach Europy Zachodniej, w Polsce, pomimo kilku prób przeprowadzonych przez Władysława Jagiellę, nie przyjęła się. I w tym między innymi należy upatrywać przyczyn tak diametralnych różnic w heraldyce zachodniej w stosunku do heraldyki polskiej.

W trakcie organizacji turniejów rycerskich powoływano specjalnych urzędników - heroldów, do zadań których należało anonsowanie wstępujących w szranki rycerzy poprzez dokładne opisywanie ich znaków - herbów. W ten sposób heroldowie stopniowo wprowadzają ściśle określone reguły i zasady opisywania herbu, których rysunek staje się coraz bardziej klarowny i jednoznaczny. Okres od XI do XII wieku należy przyjąć jako okres powstawania i kształtowania się herbu w Europie Zachodniej. W Polsce powyższą datację należy przesunąć o około 100 lat później.

Elementy składowe herbu
na przykładzie herbu Bogorya



ELEMENTY SKŁADOWE HERBU (1)

Zasadniczymi elementami herbu są:

1. tarcza,
2. godło,
3. barwy herbowe, czyli tynktury,

4. helm,
5. klejnot,
6. korona

Do tego dochodzą jeszcze:

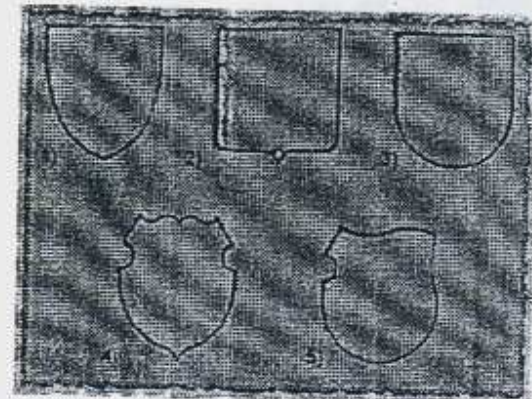
zewnętrzne ozdoby herbu, takie jak:

- labry,
- trzymacze,
- płaszcz,
- dewizy,
- ordery.

Elementem różniącym herb polski od zachodnioeuropejskiego jest zawołanie, czyli proklama.

1. TARCZA

Jak wspomniałem powyżej, już w XIII wieku uznano, iż najwłaściwszym miejscem dla umieszczenia herbu będzie tarcza. Według starych reguł heraldycznych: "gdzie kładą się na tarczy niejako dla oznaczenia, że herb powinien osłaniać honor rodu, jak tarcza zasłania życie rycerza w boju". Nawet najwspanialsze godła pozostaną li tylko motywem heraldycznym, jeśli nie będą umieszczone na tarczy. Kształt tarczy zmieniał się z biegiem lat stosownie do zmian uzbrojenia. Także w zapiskach heraldycznych, tak zwanych rolach herbowych, wizerunek tarczy ulegał zmianie. Dzisiejsza heraldyka zna kilkanaście podstawowych typów tarcz, z których najpopularniejsze to: francuska stara (1), francuska nowożytna (2), hiszpańska (3), polska (4) oraz

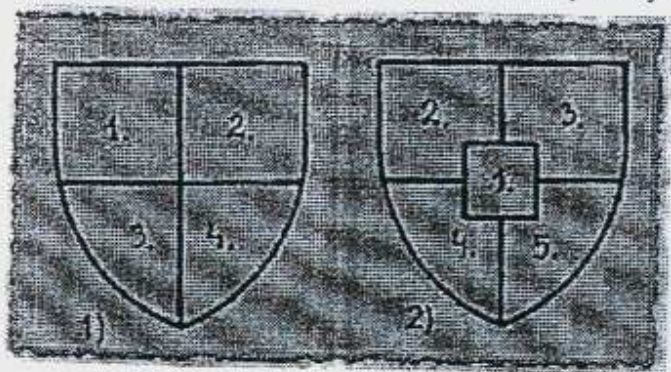


niemiecka (5).

W wielu publikacjach współczesnych spotkać można rysunki tarcz herbowych niewiele mających z heraldyką wspólnego. Nagnanie lekceważenie reguł heraldycznych, co było cechą charakterystyczną heraldyki polskiej, stało się przyczyną pojawienia się w różnych herbarzach ogromnych ilości dziwnych tarcz. Najwłaściwszą i powszechnie obowiązującą zasadą w heraldyce jest, by kształt tarczy odpowiadał epoce, z której pochodzi herb.

I tak rodzinom najstarszym, tak zwanej szlachcie odwiecznej, przysługuje typ tarczy trójkątnej, wczesnogotyckiej, zwanej też francuską starszą. Młodszym rodzinom przysługuje typ tarczy tumiejowej tak zwanej polskiej lub niemieckiej. Uniwersalnym zaś typem tarczy jest tarcza hiszpańska.

Powierzchnię tarczy nazywamy polem. Pole tarczy dzielono niekiedy na części według ściśle określonych reguł. I tak wyróżniamy podstawowe podziały tarczy:

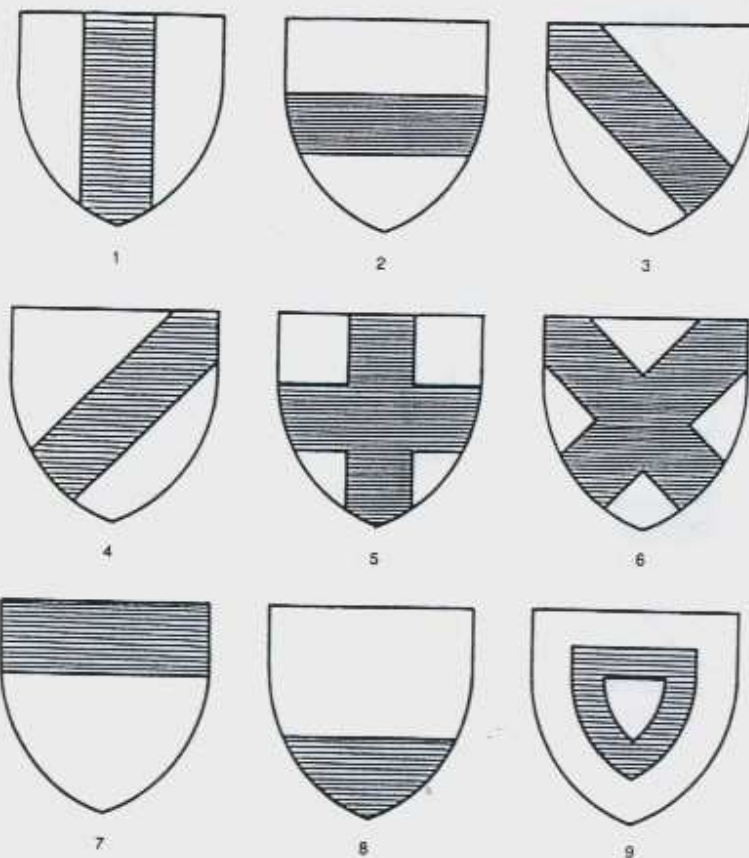


Podział pola tarczy zastosowano, gdy pojawiła się konieczność wprowadzenia herbów złożonych (przykładem takiego herbu może być herb Rzeczypospolitej Szlacheckiej) i wielopolowych. Występują one szczególnie często w heraldyce zachodnioeuropejskiej. Z podziałami tarczy wiąże się ściśle określenie kolejności pól. Jest ono liczone zawsze od prawego górnego rogu, jedynie w przypadku występowania tarczy sercowej liczenie rozpoczynamy od pola środkowego.

Cechą charakterystyczną najstarszych polskich herbów jest brak podziału pola i niestosowanie herbów wielopolowych. Dopiero później, około XVIII wieku heroldie państw zaborczych przy nadawaniu tytułów szlacheckich ustanawiały herby wielopolowe. Dziś nawet stosunkowo mało doświadczony heraldyk na pierwszy rzut oka odróżni herby szlachty odwiecznej od herbów nadanych przez zaborców.

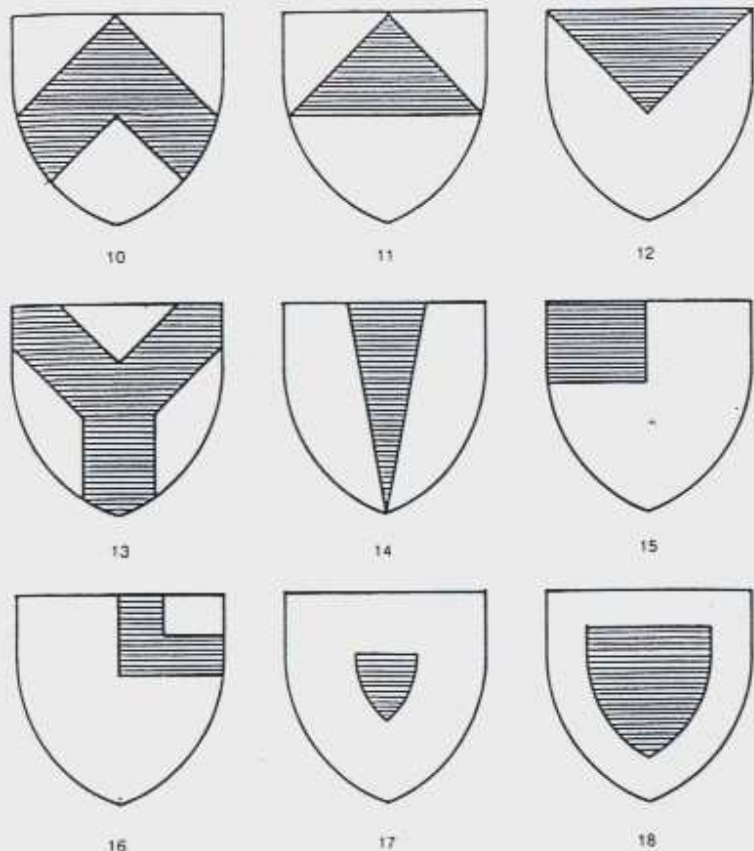
2. GODŁO

W heraldyce zachodnioeuropejskiej pierwszoplanową rolę odgrywają figury heraldyczne, tak zwane figury zaszczytne, powstałe przez podział pola tarczy. Do podstawowych figur zaszczytnych należą między innymi: głowica, pas, słup, skos, krzyż, krokiew, skraj, podstawa. Do młodszych figur należą: rosocha, narożnik, klin, promień, obrzeże.



IV. Figury zaszczytne (I)

1. słup, 2. pas, 3. skos, 4. lewy skos, 5. krzyż, 6. krzyż skośny, 7. głowica, 8. podstawa, 9. otok



IV. Figury zaszczytne (II)

10. króciw, 11. klin, 12. klin na opak, 13. rosochacz, 14. promień, 15. narusznik, 16. narusznik "kątowy",
17. tarcza sercowa, 18. skraj

W heraldyce polskiej figury zaszczytne występują zaledwie w kilku herbach. Także sporadycznie występują tak zwane mobilia. Zdecydowanie najliczniejsze grupy herbów w naszej heraldyce to:

- 1) figury - tu wyróżnić można kilka podgrup: człowiek (herb Samson, Bergman), zwierzę (herb Lewart, Ciołek, Bawół, Brochwicz, Denhof), ryba (h. Glaubicz, Korcbok), ptak (h. Gąska, Labędź, Ehler (wiewiórka), Gryzima), gady (h. Wąż, Salamandra), roślina (h. Poraj, Godziemba), wszechświat (h. Sas, Leliwa), figury chimeryczne (h. Gryf, Bończa,).
- 2) figury sztuczne - wyobrażające wyroby rąk ludzkich - budowle militarne (h. Grzymała) i gospodarcze (h. Bróg), uzbrojenie (h. Grot, Topór, Helm) i narzędzia łowieckie (h. Trąby), narzędzia gospodarcze (h. Grabie, Kuszaba), ubiory, ozdoby itp.

Bardzo często powtarzającym się godłem jest krzyż, w heraldyce polskiej spotykamy wśród herbów krzyż: maltański, laciński, grecki, patriarszy, jerozolimski, św. Andrzeja, rozdarty, kawalerski i in. Najliczniejsze herby polskie to herby z wyobrażeniem podkowy, krzyża, strzały oraz półksiężyca.

3. BARWY HERBOWE - TYNKTURY

Elementem równorzędnym z godłem herbowym jest barwa herbowa. Barwy herbowe stały się integralną częścią herbu od chwili, gdy godła herbowe zaczęto umieszczać na tarczach bojowych. Aby barwy mogły dobrze odgrywać przeznaczoną im rolę (jako dodatkowy element identyfikujący rycerzy), musiały być odpowiednio dobrane. Starano się dobrać kolory intensywne, nasycone, czyste, a więc dobrze widoczne z daleka. Ostatecznie za barwy heraldyczne, czyli tynktury, uznano, czerwień, błękit (niebieski), czerń. Nieco później zieleni, a po niej purpurę (fiolet). Prócz kolorów (barw) stosowane są również metale - złoto (w zastępstwie - barwa żółta) oraz srebro (w zastępstwie - barwa biała), a także futra: gronostaje, sobole, popielice.

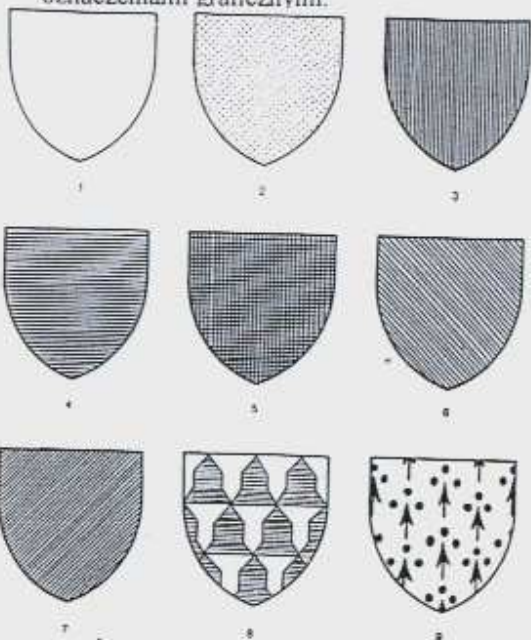
Zgodnie z zasadą heraldyki średniowiecznej herb powinien mieć tylko jeden metal i jedną barwę. Potem zasadę tę złagodzano, przy czym dbano, aby herb miał jak najmniej kolorów i przestrzegano reguły alternacji (zabraniającej kładzenia barwy na barwę oraz metalu na metal). W praktyce jednak zasady tej niejednokrotnie nie przestrzegano. Wyjątek uczyniono dla barwy czarnej, która to barwa łączona być mogła z metalem (choć w niektórych źródłach heraldycznych kolor czarny symbolizuje stal), a także z tynkturami.

Zgodnie więc z regułą alternacji nie wolno było umieszczać godła o barwie czerwonej na niebieskim bądź zielonym polu, a tylko na złotym lub srebrnym. Także na przykład złota gwiazda lub srebrny księżyc mogły być umieszczone w polach o barwach czerwonej lub niebieskiej, ale nigdy w polu srebrnym lub złotym. Innym wyjątkiem są tzw. barwy naturalne godła. Jeżeli godło przedstawiało postać ludzką, to ubarwienie postaci mogło przybrać naturalną barwę kamacji skóry i nie łamało to reguły alternacji. Podobnie rzecz ma się z

ubarwieniem sierści zwierząt bądź piór ptaków, gałęzi i pni drzew, rogów zwierzęcych itp.

Barwy herbowe odgrywają bardzo istotną rolę w heraldyce zachodnioeuropejskiej. W heraldyce polskiej były, łagodnie rzecz ujmując, lekceważone. Wymownym tego przykładem są słowa S. Orzechowskiego, XVI-wiecznego pisarza: "albowiem znak a figura czyni herb, a nie pole i barwa".

Dla oznaczenia barw w wydawanych coraz częściej herbarzach przyjęto system kreskowania (szrafowania lub szrafirowania), w którym barwy zastąpiono oznaczeniami graficznymi.



VI. Szrafowanie barw heraldycznych

1. srebro, 2. złoto, 3. czerwień, 4. błękit, 5. czerń.

6. zielen, 7. purpura, 8. papielico, 9.

Rysunki zamieszczone w tekście pochodzą częściowo

z książki Andrzeja Kulikowskiego

HERALDYKA SZLACHECKA,

Warszawa, 1990.

Aleksander M. Kuźmin

UZUPEŁNIENIE REJESTRU MEDALI GDAŃSKICH

(9)

584. 1975 20-lecie Współzawodnictwa Pracy.

Aw. Ornament, a w środku herb Gdańska. U góry : WSPÓŁZAWODNICTWO PRACY, u dołu : 20 LAT RUCHU SOCJALISTYCZNEGO. Rew. Skrót WZSP i emblemat Spółdzielni. W otoku : WOJEWÓDZKI ZWIĄZEK SPÓŁDZIELNI PRACY W GDAŃSKU 1954-1975, Piotr Solecki, lany, φ 82.

585. 1975 25-lecie Biura Projektów

Aw. Gryf Pomorski z herbem Gdańska. Z prawej strony u góry : 25-LECIE, u dołu : WOJEWÓDZKIEGO BIURA PROJEKTÓW BUDOWNICTWA WIEJSKIEGO W GDAŃSKU. Rew. Budynek wiejskie, u dołu data 1950-1975, Piotr Solecki, lany, φ 71.

586. 1975 15-lecie Studenckiej Spółdzielni Pracy

Aw. Emblemat Spółdzielni, z prawej herb Gdańska. Wzdłuż lewego i dolnego boku : STUDENCKA SPÓŁDZIELNIA PRACY. Rew. U góry kwiatek i napis : XV LAT 1960-1975, Piotr Solecki, lany, 90x61.

587. 1975 30-lecie Zakładu W. Gawerskiego

Aw. Napis w trzech wierszach : W. /Witold/ GAWERSKI XXX 1945-1975. U dołu skrzyżowane klucze. W otoku : SPECJALISTYCZNY ZAKŁAD KAS PANCERNYCH GDAŃSK, jednostronny, tombak srebrzony, φ 71.

588. 1976 25-lecie Zakładu Ortodoncji

Aw. U góry w łuku data : V. 1951-V. 1976. W centrum : XXV LAT ZAKŁADU ORTODONCJI AMG. Rew. W trójkącie herb Gdańska z wężem Eskulapa, φ 83, ceramika, Zakład Ortodoncji Akademii Medycznej w Gdańsku.

589. 1976 30-lecie Szkół Metalowych

Aw. U góry : 30-LECIE otoczone półkolistymi gałązkami z liśćmi. Poniżej w pięciu wierszach : SZKÓŁ METALOWYCH IM. STANISŁAWA STASZICA GDAŃSK-WRZESZCZ. Rew. Uproszczony rysunek koła zębatego, rozwartego cyrka i otwartej książki. Z prawej strony u dołu data : 1946-1976, tombak, φ 82.

590. 1976 30-lecie Gdańskich Zakładów Mechanizacji Budownictwa

Aw. W niesymetrycznie położonym okręgu herb Gdańska i znak firmowy Zakładów ZREMB. U dołu w łuku : XXX-LECIE GZMB. Rew. Dźwig samochodowy, poniżej data : 1946-1976, Piotr Solecki, lany, φ 75.

591. 1977 V Ogólnopolski Festiwal Młodych Muzyków

Aw. Okrąg z doczepionymi ażurowo załamany falami. Napis : V OGÓLNOPOLSKI FESTIWAL MŁODYCH MUZYKÓW. Rew. LAUREAT FESTIWALU GDAŃSK 12-18.IX.1977, Piotr Solecki, lany, φ 69, a gabaryty 94x98.

592. 1977 Międzynarodowy konkurs na gobeliny

Aw. Napis w sześciu wierszach : MIĘDZYNARODOWY KONKURS NA GOBELINY GDAŃSK 1977, a u dołu bruzdy w kształcie frędzli gobelinu. Rew.

Na fakturowanym pionowym pasku stylizowany kogucik (emblem Czepelii).
Powyżej : ARTES, a poniżej : CEPELIA, lany, 85x87, kształt nieregularny.

593. 1978 II Zjazd Absolwentów i 30-lecie kompanii akademickich
Aw. Z lewej strony herb Gdańska otoczony w niepełnym okręgu napisem : II ZJAZD ABSOLWENTÓW GDAŃSKIEGO FAKULTETU WOJSKOWEGO. Z prawej strony napis w 9-ciu wierszach : 1948 XXX-LECIE KOMPANII AKADEMICKICH I WYŻSZEGO TECHNICZNEGO SZKOLNICTWA WOJSKOWEGO 1978. Rew. Orzeł dywizji kościuszkowskiej i orzełek wojskowy. Na tarczy amazonek litera A, pod orłami napis : 35 LAT LWP (Ludowego Wojska Polskiego) i gałązka z liśćmi, ϕ 70, tombak.

594. 1978 Praktyka morska uczniów liceum zawodowego
Aw. Emblem Liceum Zawodowego (kotwica z literami po bokach LZ i napis w 7-miu wierszach : LICEUM ZAWODOWE W GDAŃSKU 1978 PRAKTYKA MORSKA. Rew. Fregata pod pełnymi żaglami, poniżej napis : DAR POMORZA, lany, ϕ 70.

595. 1978 30-lecie PZPR
Aw. Na tle sztandaru napis w pięciu wierszach : POLSKA ZJEDNOCZONA PARTIA ROBOTNICZA XXX ROCZNICA. Rew. Emblem Stoczni na tle sztandaru, w otoku : STOCZNIA GDAŃSKA IM. LENINA, Albert Zalewski, lany, ϕ 66.

596. 1978 Medal nagrodowy Ochotniczych Hufców Pracy.
Aw. Emblem Hufców - mapa Polski i skrót OHP, obok XX, a poniżej : ZA ZASŁUGI W ROZWOJU OHP WOJEWÓDZTWA GDAŃSKIEGO 1958-1978. Rew. Herb Gdańska z lwami, pod nim napis : GDAŃSK, a w otoku : WOJEWÓDZKA KOMENDA OCHOTNICZYCH HUFCÓW PRACY, lany, ϕ 81.

597. 1978 Samotny kobiecy rejs dookoła świata.
Aw. Półpostać kobiety trzymająca linę. W otoku : KPT. KRYSZYNA CHOJNOWSKA-LISKIEWICZ 1976-1978 R. Rew. Jacht pod żaglami na tle południków i równoleżników, z prawej u góry róża wiatrów, u dołu nazwa jachtu MAZUREK, Józef Kawecki, lany, ϕ 77. Rewers identyczny z rewersem medalu poz. 169.

598. 1978 I Ogólnopolska Spartakiada PKKB i SM.
Aw. Herb Gdańska z lwami. W otoku napis : I OGÓLNOPOLSKA SPARTAKIADA PKKB i SM GDAŃSK 1-3.IX.1978. Rew. Emblem Przedsiębiorstwa (litery KG jedna nad drugą) i napis : GDAŃSKIE

PRZEDSIĘBIORSTWO PRODUKCJI KRUSZYWA I USŁUG GEOLOGICZNYCH, lany, ϕ 73.

599. 1978 Spartakiada Młodzieży.
Aw. Biegacze podczas zmiany pałeczki, wzdłuż boków : SPARTAKIADA MŁODZIEŻY SZKÓŁ MB I PMB (Ministerstwa Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych). Rew. Ratusz Głównomiejski i kamieniczki, a wzdłuż dwu boków : GZB 1978 (Gdańskie Zjednoczenie Budownictwa), Piotr Solecki, lany, 59x59, kwadrat, a przekątna jest osią pionową.

600. 1979 VII Przegląd Nowości Rynkowych.
Aw. Głowa Merkurego, w otoku napis : VII PRZEGLĄD NOWOŚCI RYNKOWYCH 1979. Rew. Emblem Jarmarku Dominikańskiego, na wstędze napis : 30. VII JARMARK DOMINIKAŃSKI 12. VIII 79, lany, Piotr Solecki, ϕ 70. Istnieją medale w wersji złoczonej i brązowej.

601. 1979 VII Jarmark Dominikański.
Aw. Emblem Jarmarku, na wstędze napis : 30. VII JARMARK DOMINIKAŃSKI 12. VIII 79, poniżej stylizowany skrót WPHW (Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Handlu Wewnętrznego) GDAŃSK. Rew. Uproszczony rysunek dziecka z uniesionymi w górę rękoma z piłką nad głową. W otoku : OGÓLNOKRAJOWE ZRZESZENIE PRODUCENTÓW ODZIEŻY DZIECIĘCEJ, Piotr Solecki, lany, ϕ 69.

602. 1979 400 statków na eksport Stoczni Północnej.
Aw. Sylwetka statku hydrograficznego. Powyżej i poniżej w łuku : 400 STATKÓW NA EKSPORT. W otoku : 1956-1979. ANGLIA, JUGOSŁAWIA, ZSRR, BULGARIA, NRD, FRANCJA. Rew. Emblem Stoczni i wokół : STOCZNIA PÓLNOĆNA. W otoku : IM. BOH. WESTERPLATTE ODZN. ORDEREM SZTANDARU PRACY I KLASY, Piotr Solecki, lany, ϕ 70.

603. 1979 Kluby Oficerów Rezerwy Stoczni Gdańskiej.
Aw. Emblem LOK (Liga Obrony Kraju) i KOR (Klub Oficerów Rezerwy) oraz emblem Stoczni Gdańskiej. W otoku : KLUBY OFICERÓW REZERWY STOCZNI GDAŃSKIEJ IM. LENINA. Rew. Sylwetka niszczyciela, a poniżej : 35 LAT MARYNARKI WOJENNEJ PRL, lany, ϕ 69.

604. 1979 30-lecie Zakładu Budowy Sieci Elektrycznych.
Aw. Stylizowany skrót ZBSE, poniżej GDAŃSK, z lewej strony herb Gdańska, a w łuku : XXX LECIE ZAKŁADU. Rew. ELBUD, a nad nim skrót ZBSE i poniżej GDAŃSK. U góry data 1949, u dołu 1979, lany, ϕ 74.

605. 1979 Wojewódzki Związek Kółek Rolniczych.
Emblemat Związku. Wzdłuż boków napis : WOJEWÓDZKI ZWIĄZEK KÓLEK ROLNICZYCH GDAŃSK. Rew. Dwumasztowy jacht pod żaglami. U góry : S/Y J. KRAZIEWICZ 21.04.1979, lany, 88x78.

606. 1979 7 Memorial im. Józefa Zylewicza.
Aw. Sylwetka biegacza i napis w pięciu wierszach : 7 MEMORIAŁ IM. JÓZEFA ZYLEWICZA BKS (Budowlanych Klub Sportowy) LECHIA. Rew. Herb Gdańska i napis : GDAŃSK 3.8.1979. Pozostała część medalu pokryta falistymi liniami, φ 64, tombak.

607. 1979 ? Medal nagrodowy Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego.
Aw. Napis w czterech wierszach w formie pofalowanego sztandaru : ZA DZIAŁALNOŚĆ SPOŁECZNO POLITYCZNĄ W ZAKŁADZIE. Rew. Ornament, a z prawej strony u dołu skrót : KZ PZPR (Komitet Zakładowy Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej). W otoku : ZAKŁADY NAPRAWCZE TABORU KOLEJOWEGO W GDAŃSKU. Lany, φ 94.

608. 1980 35-lecie Stoczni im. J. Conrada.
Aw. Na tle żagla emblemat Zjednoczenia Przemysłu Okrętowego i napis : 1945-XXXV LAT-1980 STOCZNIA IM. J. CONRADA KORZENIOWSKIEGO GDAŃSK. Rew. Jacht pod pełnymi żaglami i napis : 1979 REJS SOLO NON STOP 1980 DO KOŁA ŚWIATA KPT. H. JASKUŁY, Piotr Solecki, lany, φ 75.

609. 1980 30-lecie Klubu Techniki i Racjonalizacji.
Aw. Emblemat zarządu portu gdańskiego i skróty : KTR i ZP, obok 1950-1980, stylizowane fale i napis : XXX LAT KLUBU TECHNIKI I RACJONALIZACJI. Rew. Herb Gdańska, z lewej u góry : GDAŃSK, poniżej Żuraw Gdański i żuraw portowy i napis : ZARZĄD PORTU, φ 64 tombak.

610. 1980 10-lecie Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego.
Aw. Skrzyżowane pióro z halabardą, na nich tarcza i skrót KPH (Katedra Prawa Historycznego) i daty 1970-1980. W otoku : W X ROCZNICĘ WYDZIAŁU PRAWA I ADMINISTRACJI. Rew. Popiersie w prawo. W otoku : JÓZEFOWI WYBICKIEMU PRAWNIKOWI PATRIOCIE GDAŃSCY HISTORYCY PRAWA, lany, φ 76.

611. 1980 35-lecie Elmoru.
Aw. Emblemat Zjednoczenia Przemysłu Okrętowego i napis : XXXV LAT i w dużej literze E ELMOR. Rew. ZAKŁADY OKRĘTOWYCH URZĄDZEŃ ELEKTRYCZNYCH I AUTOMATYKI GDAŃSK, Piotr Solecki, lany, 64x64.

612. 1980 30-lecie Zakładu Pracy Chronionej.
Aw. Herb Gdańska, w otoku ZADŁAD PRACY CHRONIONEJ DLA REUMATYKÓW 1950-1980. Rew. Na tle poziomych linii dwie fokki w pozycji pionowej. W otoku : SPÓŁDZIELNIA INWALIDÓW „BAŁTYK” GDAŃSK-WRZESZCZ, lany, φ 66.

613. 1981 30-lecie służb Remontowych Stoczni Gdańskiej.
Aw. Sylwetka statku, obok daty 1951-1981 i napis w pięciu wierszach : XXX LAT SŁUŻB REMONTOWYCH GŁÓWNEGO MECHANIKA STOCZNI GDAŃSKIEJ IM. LENINA

Milosz Frąckowiak

Z ODDZIAŁU GDAŃSKIEGO PTN

W dniu 9.05.2000 r. otwarto wystawę "DRUGA WOJNA ŚWIATOWA W MEDALIERSTWIE" ze zbiorów prywatnych ppłk. w st. spocz. **Konstantego Sickerskiego**, członka Oddziału Gdańskiego Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego oraz członka Stowarzyszenia Miłośników Dawnej Broni i Barwy w Gdańsku.

Jednodniową wystawę obejrzało około 350 osób w tym uczniowie i nauczyciele szkoły nr 17 im. Wiceadmirała **Józefa Unruga** w Gdyni. Wystawę zwiedziły także delegacje ze szkół Gdańska i Gdyni biorące udział w konkursie: "POLSKIE SIŁY ZBROJNE NA ZACHODZIE PODCZAS DRUGIEJ WOJNY ŚWIATOWEJ".

W dniu 15.05.2000 r. otwarto wystawę "DRUGA WOJNA ŚWIATOWA W

MEDALIERSTWIE" w Muzeum Poczty i Telekomunikacji Oddział w Gdańsku.

Wystawa będzie czynna do dnia 30 września 2000 r. Na wystawie pokazano 111 medali w trzech gablotach. W pierwszej medalie poświęcone pamięci września 1939 r. i polskim siłom zbrojnym na zachodzie, w drugiej : medalie upamiętniające tragedię w Katyniu oraz poświęcone Powstaniu Warszawskiemu, w trzeciej gablocie medalie poświęcone żołnierzom polskim biorącym udział w drugiej Wojnie Światowej 1939 - 1945. Wystawę przygotował i eksponaty udostępnił członek naszego Towarzystwa **Konstanty Sickerski**.

W czerwcu br otwarta została wystawa medali ze zbiorów **Romualda L. Sieradzkiego**. Wystawa czynna była do końca sierpnia a zatytułowana była :

„SZKOLNICTWO NA
POMORZU GDANSKIMI
SZCZECIŃSKIM W
MEDALIERSTWIE”.

W sześciu gablotach zaprezentowano przeszło 250 medali okolicznościowych i pamiątkowych dotyczących szkolnictwa podstawowego, średniego i wyższego z terenów miast takich jak Gdynia, Gdańsk, Tezew, Szczecin i innych. Wśród eksponowanych medali znajdowały się prawdziwe rarytasy, których próżno by szukać nawet w najbogatszych kolekcjach. Oprócz medali dotyczących szkół wystawiono także medale wydawane przez placówki naukowe między innymi Instytut Morski w Gdańsku, Instytut Rybołówstwa Morskiego w Gdyni oraz innych placówek naukowych

Organizatorem wystawy byli ; Szkoła podstawowa nr 31 oraz Autor Romuald L. Sieradzki. Wprawdzie afisze informowały, że współorganizatorem wystawy jest także Polskie Towarzystwo Numizmatyczne Oddział w Gdańsku ale chyba tylko dlatego, że autor wystawy jest długoletnim członkiem naszego Towarzystwa i o ile mnie pamięć nie myli zawsze organizując swoje wystawy nie zapomni poinformować, że takowe Towarzystwo istnieje czego nie zawsze dopilnowują inni koledzy.

Oddział Gdański Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego serdecznie zaprasza na comiesięczne odczyty, które odbywają się w sali

odczytowej Muzeum Archeologicznego w Gdańsku w każdy pierwszy wtorek miesiąca o godz. 17:00. Najbliższe odczyty to:

3.10. „GDAŃSKIE ZNAKI
ROZLICZENIOWE,
ŻETONY I MONETY
ZASTĄPCZE”

Autor - Karol
Nowaliński - Muzeum
Historii Miasta Gdańska

7.11 „POLSKI PRZEMYSŁ
OKRĘTOWY NA
MEDALACH”

Autor Miłosz
Frąckowiak PTN Oddział w
Gdańsku.

5.12 „MIĘDZYMINIATUR
A A MONUMENTEM”

Autor Bogdan
Pietruszka - artysta medalier.

ALEMKA

OGŁOSZENIA

Kupię :

1. Wydawnictwa zawierające referaty sesji numizmatycznych w Nowej Soli:
 - z 1967 r. „Moneta pomorska” (sesja II)
 - z 1975 r. „Moneta i mennice w Małopolsce” (sesja V)
 - z 1977 r. „Moneta złota w Polsce” (sesja VI)

2. SŁOWNIK GEOGRAFICZNY KRÓLESTWA POLSKIEGO I INNYCH KRAJÓW SŁOWIAŃSKICH; pod redakcją Filipa Sulimierskiego; Reprint.

Oferty wraz z ceną proszę przysyłać na adres Redakcji.

Sprzedam :

Klipę 10, zł z Józefem Piłsudskim - 1934 r. stan I/II. Oferty wraz z ceną proszę kierować na adres:

Romuald Sieradzki
ul. PCK 2/57
81-621 GDYNIA

tel. (0 58) 624 07 52